

חוק הסיעוד החדש

פורסם ב: יולי 2, 2013

רקע:

חוק ביטוח סיעוד, להבטחת הטיפול באוכלוסייה הזקנים, שנחקק בשנת 1980 והוחל מ-1988, הינו מהחוקים המובילים בחוקים הסוציאליים שנחקקו במדינת ישראל. מטרתו לאפשר, ככל הניתן, מגורי זקנים בקהילה, בביתם, מתוך הבנה המבוססת על מחקרים, כי שהותם בסביבת החיים המוכרת להם, תורמת לאיכות חייהם.

החוק כולל סל שירותים מודולארי, אשר נתפר אישית לפי צרכי הזקנים, בהתאם לרצונותיהם, צרכיהם ומערכות התמיכה בהם. הטיפול כולל טיפול בית, מרכז יום, לחצן מצוקה, מוצרי ספיגה וכביסה.

בבסיס מתן השירותים בעין עומדות כמה הנחות עבודה מבוססות מחקרים:

- מתן שירותים בעין יהיה ערובה למתן טיפול לזקן הנזקק.
- במתן שירותים בעין, הזקן לא יהיה המעסיק הישיר של המטפל, על כל הכרוך בכך (כולל הימנעות מחשיפת הזקן לתביעות בנושאי יחסי עובד-מעביד).
- מתן שירותים בעין יוריד את עול הטיפול מכתפי המשפחה הקרובה, ימנע את שחיקתם המהירה ויאפשר טיפול נאות לאורך זמן.
- מתן שירותים בעין ימנע ניצול כספי של הזקן הזכאי לגמלה ויבטיח כי השירות הנחוץ יינתן וכי הזקן לא יהיה נתון ללחצים שונים מצד משפחתו.

הגמלה מועברת לזקן, הנמצא זכאי לכך על-פי קריטריונים של הביטוח הלאומי, בעין- כלומר קבלת שירותים. בשנת 2008, חוקקה הכנסת חוק לעריכת ניסוי (תחילה ב-3 אזורים; אחר-כך הורחב הניסוי ל-9 אזורים) בו הזקן או משפחתו, המעסיקים עובד זר, יוכלו לבחור בין גמלה כספית בעין לגמלה כספית בכסף. למרות שיווק אגרסיבי ומסיבי של הביטוח הלאומי העדיפו למעלה מ-91% מהזקנים לקבל גמלה בעין ולא גמלה בכסף. הניסוי לוונה במחקר של מכון ברוקדיל.

עתה מבקשת הממשלה לקבוע בחוק ההסדרים כי החל מ-1.1.2014 יוכלו זקנים לקבל אך ורק גמלה בכסף ולא גמלה בעין.

שינוי זה יוביל לפגיעה קשה באוכלוסיית הזקנים ועומד בניגוד לדעתם ורצונם של הזקנים, שבא לידי ביטוי בהיענות לו בניסוי שנמשך מזה חמש שנים (כ 1200 זכאים ביקשו לקבל גמלה בכסף, מתוך 12,600 זכאי חוק סיעוד).

לפיכך יש להוציא את התיקון לחוק הסיעוד מחוק ההסדרים, ולאפשר לזקן, המעסיק עובד זר, לבחור בין גמלה בעין וגמלה בכסף, תוך יצירה ובנייה של כלים לצורך פיקוח ובקרה על הזקנים המקבלים קצבה בכסף.

במעבר לגמלה בכסף יופסקו שירותי סיעוד חיוניים לזקן, שהוכחו כמשמעותיים לשיפור איכות חייו; פיקוח מקצועי רציף; התאמת שיטות הטיפול ומתן מענה מידי התואם את צרכי הזקן (כולל אבחון של מצבי אלימות וסיכון).

התוצאות: ריבוי מקרי הזנחה, מצוקה, מצבי סיכון והתעללות שיישארו "בתוך המשפחה", בהעדר גורם מקצועי הדואג למעקב ופיקוח כפי שקיים היום. ידוע שהיום באמצעות יישום חוק הסיעוד ניתן לאתר זקנים בסיכון ולטפל בהם; חשש שהזקנים יפלו קורבן לניצול של כספי הקצבה על-ידי בני משפחתם ויישארו ללא מענה; קושי למשפחות לתכלול הלוגיסטיקה בהעסקת עובד זר; אי מתן מענה בעת שהעובד הזר עוזב לפתע (תהליך העסקת העובד הזר מתחיל מחדש); וכדומה.

ה"חיסכון" כביכול למדינה יצא בהפסד, שכן כתוצאה ממעבר לגמלה כספית יתווספו ימי אשפוז יקרים רבים של זקנים; ייגרם נזק למשק באובדן ימי עבודה רב של בני משפחות הזקנים ויפוטרו מאות עובדים סוציאליים המועסקים בחברות הסיעוד.

למרות שבמהלך השנים הייתה התייעלות בחוק הסיעוד, עברו 25 שנה מאז חקיקתו, בהם השתנתה המציאות האקטוארית, הדמוגרפית והחברתית במדינה, שינויים שדורשים התאמות בחוק.

אין האמור עד כה דוחה על הסף את האפשרות למתן גמלה בכסף לצד הגמלה בעין לזכאי חוק סיעוד המעסיקים עובד זר (מקבלי גמלה של 150 ו-168 אחוז בלבד), אך **כל שינוי בחוק ביטוח סיעוד דורש חשיבה עמוקה ורחבה של מיטב אנשי המקצוע והחוקרים אשר יבנו בצורה מושכלת את השינויים הנדרשים וישפרו את הטעון שיפור.**

המלצתנו היא להקים צוות לניסוח מחודש של חוק הסיעוד, שיבחן את תפקידיו של העו"ס בביקור, את נושא הפיקוח של הגמלה בעין לצד הגמלה בכסף, עם הגדרה ברורה של **מעמסות ותקינה** מתאימים.

עד שלא ייבדקו ההשלכות של השינויים, איגוד העובדים הסוציאליים מתנגד לכל שינוי בחוק, שינוי שישפיע הן על מקבלי השירות, הזקנים ומשפחותיהם, והן עם בעלי מקצועות הטיפול בכלל והעובדים הסוציאליים בפרט, המועסקים בחברות הסיעוד ובמחלקות לשירותים חברתיים, שעובדים בשירות החוק.

מטה המאבק בפייסבוק: <https://www.facebook.com/mate.leman.zaken>